

קובץ

האור לחיים

שנה שלישית

מאמרים ושיחות

מרן ראש הישיבה

הגאון הרב ראובן אלבז שליט"א

פרשת שופטים תש"פ

זמני השבת

ר"ת	צאת השבת	דלקת נרות	
20:40	19:51	19:01	י-ם
20:37	19:48	18:59	ת"א
20:40	19:50	19:01	חיפה
20:38	19:49	18:59	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 18:41

הזמנים עפ"י לוח המאור בהוצאת מוסדות "אור החיים"

להארות או הערות, ניתן לפנות
orhachaim4@gmail.com

דיסקים של שיעורי הרב ניתן להשיג
במשרדי אור החיים - 02-5000455

בס"ד ניתן לשמוע את השיעורים בשידור חי
בימים שלישי וחמישי בין השעות 21:00-22:00
קול הדף - 02-6400000
orhachaim.co.il

המעוניינים לסייע בהדפסת החוברת לשם זיכוי הרבים,
או להקדיש את העלון לרפואה, להצלחה, או לעילוי נשמה וכדו',

יוכלו לפנות באמצעות מייל:

orhachaim4@gmail.com

או בטלפון: **02-5000455** **058-321-3565**

052-7129793

יוצא לאור ע"י "מכון אור החיים"
רח' עזרא 1 ת.ד. 5512 ירושלים

תוכן עניינים

פרשת שופטים תש"פ

חלק מהמאמרים נלקטו מתוך הספר "משכני אחריו" - חומש דברים

1 שבעת השערים שבאדם

פניני אור החיים הקדוש:

8 ממה האדם מפחד

פרשה למעשה:

9 מעלתו של הדין לזכות

18 חכמתם של דיני ישראל

21 השוחד של היצר הרע

שבעת השערים שבאדם

אלא, באה התורה לרמוז לנו דבר חשוב: כל אדם חייב למנות את עצמו לשופט ולשוטר על עצמו! "שִׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ" - אתה בעצמך תיתן אותם על עצמך.

והיכן עליו להציב את אותם שופטים ושוטרים?

ממשיכה התורה ואומרת: "בְּכָל שִׁפְטָרִיךָ. לְכָל אָדָם יֵשׁ שִׁבְעָה שְׁעָרִים: שְׁתֵּי אוֹזְנַיִם, שְׁתֵּי עֵינַיִם, שְׁנֵי נְחִירַיִם וּפֶה. בְּאֲמִצְעוֹת אֹתָם שְׁעָרִים הוּא פּוֹעֵל אֵת כָּל פְּעוּלוֹתָיו. שֵׁם עָלָיו לְהַצִּיב אֶת הַשְּׁמָרִים.

העיניים זקוקות לשמירה! התורה הקדושה אומרת (במדבר טו, לט): "וְלֹא

שִׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שִׁפְטָרִיךָ (דברים טז, יח).

בפרשה זו רומזת לנו התורה אודות חובתנו, בימים אלו, לפשפש במעשינו לקראת יום הדין הממשמש ובא ונותנת לנו הדרכה כיצד להתכונן לקראתו.

הפרשה פותחת במילים "שִׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שִׁפְטָרִיךָ". נשאלת השאלה מה פשר המילה "לך", די היה לכתוב: "שִׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן בְּכָל שִׁפְטָרִיךָ"? זאת ועוד,

"תִּתֵּן לָךְ" משמעותו שכל אחד מְצֻוֶה למנות שופטים ושוטרים. וזה תמוה: וכי כל אחד יכול למנות שופט, והרי זה תפקידו של בית הדין למנות את השופטים?

"לְכָל אָדָם יֵשׁ שִׁבְעָה שְׁעָרִים: שְׁתֵּי אוֹזְנַיִם, שְׁתֵּי עֵינַיִם, שְׁנֵי נְחִירַיִם וּפֶה. בְּאֲמִצְעוֹת אֹתָם שְׁעָרִים הוּא פּוֹעֵל אֵת כָּל פְּעוּלוֹתָיו"

לבניו היה מורה להקפיד למצוא את הדרך הנקייה יותר לכל מקום, וכדי להגביר את השמירה והזהירות היה אומר להם: "תלכו מהרחוב הזה ולא מהרחוב הזה".

שמירת העיניים שייכת לא רק לאלו שהולכים ברשות הרבים. היא שייכת גם לרשות היחיד. אדם שיושב בכיתו וצופה בכל מיני מכשירים שיש בהם מראות אסורים - עובר על איסור תורה, ויתן את הדין על כל הסתכלות אסורה!

זו גם הסיבה לביטוי הבא לבטא שמירה מעולה: "שומר על הדבר כעל בבת עינו", משום שהעיניים אכן צריכות שמירה מעולה ומתמדת, בהיותן הגורם הראשון לכל העבירות החמורות.

גם האוזניים צריכות שמירה. כשמישהו בא לספר לך לשון הרע, עליך לאזור אומץ ולומר לו: "סליחה! דיבורים כאלו אינני שומע!"

חז"ל האריכו בחומרת חשיפת

תתורו אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם", ופירש רש"י: "העיניים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות". הסתכלות אחת יכולה להוריד אדם לשאול תחתית! הכל מתחיל מהעיניים!

השמירה הזאת היא בבחינת "וְעֵשִׂיתָ מִצְוַת הַגְּנֹה", שבהעדרה הסכנה גדולה ומצויה - "כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמָּוֶנוּ".

זאת ועוד, הקב"ה נמצא רק במחיצתו של מי ששומר את עיניו, ומסתלק ממי שאינו שומר, וכמאמר הכתוב (דברים כג, טו): "וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֵרְוֹת דָּבָר וְיָשֵׁב מֵאַחֲרֶיךָ".

משום כך, כאשר אדם הולך ברחוב עליו להשפיל במקצת את עיניו כלפי מטה.

למקובל האלוקי הצדיק, רבי סלמן מוצאפי זצ"ל, היתה מפה, אותה צייר לעצמו, מאיזה דרך - שיש בה פחות אנשים - כדאי לו ללכת לכל מיני מקומות בהם היה מוסר את שיעוריו, והיה הולך רק לפי המפה הזאת. גם

האוזניים לדיבורים אסורים ואמרו
 (ילקו"ש פרשת כי תצא רמז תתקלד): "מאי
 דכתיב 'ויתד תהיה לך על אוזניך'? אל
 תקרי 'אוזניך' אלא 'אוזניך', - שאם
 ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח
 אצבעו באוזניו. והיינו דאמר רבי
 אלעזר: מפני מה אצבעותיו של אדם
 ראשיהן משופעות כיתדות, שאם
 ישמע דבר שאינו הגון - יניח אצבעותיו
 באוזניו. תנא דבי רבי ישמעאל: מפני
 מה אוזן כולה קשה והאליה רכה?
 שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף
 אָזְלָיה לתוכה. תנו רבנן, אל ישמיע
 אדם לאוזניו דברים שאינם מהוגנין,
 מפני שהן נכוות תחילה לאברים".

האוזניים לדיבורים אסורים ואמרו
 (ילקו"ש פרשת כי תצא רמז תתקלד): "מאי
 דכתיב 'ויתד תהיה לך על אוזניך'? אל
 תקרי 'אוזניך' אלא 'אוזניך', - שאם
 ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח
 אצבעו באוזניו. והיינו דאמר רבי
 אלעזר: מפני מה אצבעותיו של אדם
 ראשיהן משופעות כיתדות, שאם
 ישמע דבר שאינו הגון - יניח אצבעותיו
 באוזניו. תנא דבי רבי ישמעאל: מפני
 מה אוזן כולה קשה והאליה רכה?
 שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף
 אָזְלָיה לתוכה. תנו רבנן, אל ישמיע
 אדם לאוזניו דברים שאינם מהוגנין,
 מפני שהן נכוות תחילה לאברים".

האוזניים לדיבורים אסורים ואמרו
 (ילקו"ש פרשת כי תצא רמז תתקלד): "מאי
 דכתיב 'ויתד תהיה לך על אוזניך'? אל
 תקרי 'אוזניך' אלא 'אוזניך', - שאם
 ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח
 אצבעו באוזניו. והיינו דאמר רבי
 אלעזר: מפני מה אצבעותיו של אדם
 ראשיהן משופעות כיתדות, שאם
 ישמע דבר שאינו הגון - יניח אצבעותיו
 באוזניו. תנא דבי רבי ישמעאל: מפני
 מה אוזן כולה קשה והאליה רכה?
 שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף
 אָזְלָיה לתוכה. תנו רבנן, אל ישמיע
 אדם לאוזניו דברים שאינם מהוגנין,
 מפני שהן נכוות תחילה לאברים".

האוזניים לדיבורים אסורים ואמרו
 (ילקו"ש פרשת כי תצא רמז תתקלד): "מאי
 דכתיב 'ויתד תהיה לך על אוזניך'? אל
 תקרי 'אוזניך' אלא 'אוזניך', - שאם
 ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח
 אצבעו באוזניו. והיינו דאמר רבי
 אלעזר: מפני מה אצבעותיו של אדם
 ראשיהן משופעות כיתדות, שאם
 ישמע דבר שאינו הגון - יניח אצבעותיו
 באוזניו. תנא דבי רבי ישמעאל: מפני
 מה אוזן כולה קשה והאליה רכה?
 שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף
 אָזְלָיה לתוכה. תנו רבנן, אל ישמיע
 אדם לאוזניו דברים שאינם מהוגנין,
 מפני שהן נכוות תחילה לאברים".

האוזניים לדיבורים אסורים ואמרו
 (ילקו"ש פרשת כי תצא רמז תתקלד): "מאי
 דכתיב 'ויתד תהיה לך על אוזניך'? אל
 תקרי 'אוזניך' אלא 'אוזניך', - שאם
 ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח
 אצבעו באוזניו. והיינו דאמר רבי
 אלעזר: מפני מה אצבעותיו של אדם
 ראשיהן משופעות כיתדות, שאם
 ישמע דבר שאינו הגון - יניח אצבעותיו
 באוזניו. תנא דבי רבי ישמעאל: מפני
 מה אוזן כולה קשה והאליה רכה?
 שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף
 אָזְלָיה לתוכה. תנו רבנן, אל ישמיע
 אדם לאוזניו דברים שאינם מהוגנין,
 מפני שהן נכוות תחילה לאברים".

האוזניים לדיבורים אסורים ואמרו
 (ילקו"ש פרשת כי תצא רמז תתקלד): "מאי
 דכתיב 'ויתד תהיה לך על אוזניך'? אל
 תקרי 'אוזניך' אלא 'אוזניך', - שאם
 ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח
 אצבעו באוזניו. והיינו דאמר רבי
 אלעזר: מפני מה אצבעותיו של אדם
 ראשיהן משופעות כיתדות, שאם
 ישמע דבר שאינו הגון - יניח אצבעותיו
 באוזניו. תנא דבי רבי ישמעאל: מפני
 מה אוזן כולה קשה והאליה רכה?
 שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף
 אָזְלָיה לתוכה. תנו רבנן, אל ישמיע
 אדם לאוזניו דברים שאינם מהוגנין,
 מפני שהן נכוות תחילה לאברים".

האוזניים לדיבורים אסורים ואמרו
 (ילקו"ש פרשת כי תצא רמז תתקלד): "מאי
 דכתיב 'ויתד תהיה לך על אוזניך'? אל
 תקרי 'אוזניך' אלא 'אוזניך', - שאם
 ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח
 אצבעו באוזניו. והיינו דאמר רבי
 אלעזר: מפני מה אצבעותיו של אדם
 ראשיהן משופעות כיתדות, שאם
 ישמע דבר שאינו הגון - יניח אצבעותיו
 באוזניו. תנא דבי רבי ישמעאל: מפני
 מה אוזן כולה קשה והאליה רכה?
 שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף
 אָזְלָיה לתוכה. תנו רבנן, אל ישמיע
 אדם לאוזניו דברים שאינם מהוגנין,
 מפני שהן נכוות תחילה לאברים".

ה"חפץ חיים" זצ"ל נסע פעם אחת
 בעגלה וישבו בה קבוצת סוחרים
 יהודים. כדרכם, החלו לספר זה לזה
 כיצד הם מוכרים את הסחורות ולמי.
 פנה אליהם ה"חפץ חיים" ואמר:
 "בואו ונדבר על הסוסים. איך הסוס
 הזה ואיך הסוס הזה. עדיף לדבר על
 סוסים ולא על בני אדם".

הוא הוסיף ואמר, שאסור לאדם
 לשמוע לשון הרע אפילו אם אי

לחכמים קל וחומר לטיפשים". ואמרו
(שם ג, יג): "סייג לחכמה שתיקה".

שלמה המלך הוכיח את דבריו - שגם
שוטה מצטייר בעיני הבריות
בשתיקתו כחכם - באופן הבא:

פעם הלך ברחוב וראה נפח שאינו
יודע קרוא וכתוב. ביקש ממנו לבוא
אליו, והבטיח לשלם לו סכום גבוה על
ביטולו ממלאכתו. שלמה המלך פקד
על משרתיו לרחוץ ולסוך את אותו
נפח, להלבישו מלבושים יקרים, כמו
חכם באשי, עם משקפיים עגולות,
והורה לו לגשת לבית המדרש
ולהתיישב בין גדולי החכמים, לשתוק
ולא לדבר מילה.

מיד בכניסתו, למראהו הרם, קמו כל
החכמים לכבודו, והושיבוהו ביניהם.
הם המשיכו להתפלפל בלימוד והוא
יושב ושותק, תפוס במחשבותיו.
כשקם ללכת, כולם נישקו את ידיו
ונפרדו ממנו בראת כבוד.

למחרת פנה אליהם שלמה המלך
ושאלם על האיש שישב ביניהם, והם
השיבו, פה אחד, שהיה זה חכם

של דבר נכשלים באיסורים חמורים.
הכרתי בית לתפארה שנהרס לגמרי
לאחר שבעל ביקש מאשתו שתתחיל
לקנות בושם מסוים. לאחר שלחצה
עליו כמה וכמה פעמים וביקשה
לדעת מדוע הוא מבקש דווקא את
הבושם הזה? השיב: שזהו הבושם
שבו מתבשמת האישה שיושבת לידו
בעבודה. מכאן התחיל שלום הבית
להתפורר והגיע עד לסוף הכואב.

השער הגדול ביותר הוא הפה. שם
נדרשת שמירה עצומה. כל מילה
שיוצאת מהפה מצריכה בדיקה
מדוקדקת: צריך לאומרה או לא?
מותר לאומרה או לא?

לא בכדי אמר החכם מכל אדם (משלי יז,
כח): "גַם אֵוִיל מִחֶרֶשׁ חָכָם יִחַשֵׁב".
שתיקה - היא סימן לחכמה! המשנה
במסכת אבות (א, יז) אומרת: "רבי
שמעון בן גמליאל אומר: כל ימי
גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף
טוב אלא שתיקה". עוד דרשו חז"ל
(אבות דרבי נתן א פרק כב): "יפה שתיקה

מנשוא!

הכתוב אומר (קהלת ה, ה): "אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיָּא אֶת בְּשָׂרְךָ". כשאדם יגיע למעלה, לאחר מאה ועשרים שנות חייו, הוא יתפלא מאוד. יהיה נראה לו שיש טעות בחשבון שלו. נזקפו לחובתו עבירות שלא עבר, וחסרות ממאזנו מצוות שעשה!

ממשיך הכתוב: "וְאַל תִּאמַר לְפָנַי הַמַּלְאָךְ פִּי נִשְׁגָּגָה הִיא" - בעולם הזה תתכננה טעויות, אבל בעולם האמת הכל מדוקדק בתכלית הדקדוק! אלא, שהמספר לשון הרע על חבירו - זוקף לחובתו את כל העבירות של האיש שדיבר עליו! וכמו כן מצוותיו של הַמְסַפֵּר עוברות לזכותו של האיש שדיבר עליו!

זה הביאור במאמר הכתוב (משלי כא, כג): "שִׁמְר פִּי וּלְשׁוֹנִי שִׁמְר מְצָרוֹת נַפְשׁוֹ", פירושו: כשאדם שומר את פיו, ולא מדבר לשון הרע על חבירו - הריהו שומר על נפשו, שכשתעמוד לדין - לא יזקפו לה עבירות של

מובהק, שהיה אחוז במחשבות עמוקות, ולמזלם הוא ישב כל העת ושתק. לו היה פותח את פיו, ספק אם היו מסוגלים להבין את עומק דעתו. נענה שלמה המלך ואמר להם: "לו היה פותח את פיו הייתם נוכחים לדעת כי אדם זה לא יודע קרוא וכתוב, ולא הבין מילה וחצי מילה מכל אשר דיברתם! הווי אומר: גם אוויל מחריש - חכם ייחשב".

והוסיף ואמר (משלי י, ט): "בְּרֵב דְבָרִים לֹא יִחַדֵּל פִּשַׁע וְחֹשֶׁךְ שְׁפָתָיו מִשְׁפִּיל". לכן, כל אדם צריך להציב שומרים על פיו, שכל דיבורו יהיה בקצירת האומר. כמה צריך להתרחק מכל החבורות הללו, שיושבים בני אדם ומפטפטים, ונהנים בעיקר לספר סיפורים על פלוני ועל אלמוני. חבורות אלו הן חבורות רָשָׁע! הם מרבים קנאה שנאה ותחרות, ואפילו אם לא כל דבריהם מתקבלים על לב השומעים - חזקה על לשון הרע שפועלת את פעולתה, גם אם באופן חלקי. בני אדם הנוטלים חלק ומשתתפים עימהם - גדול עוונם

מישהו אחר.

ובאמת, אין זה עניין רק של העולם הבא, זה גם עניין של העולם הזה. בכל שנה, בימי הדין, אדם עומד למשפט. ספרי חיים וספרי מתים פתוחים. ואדם שאינו מציב שופטים ושוטרים על פיו מִסְכֵּן את עצמו ומוסיף למאזנו עבירות שלא עשה.

חז"ל (חולין פט ע"א) אמרו: "מאי דכתיב (תהלים נח, ב) הָאֱמָנָם אֶלֶם צָדֵק תִּדְבְּרוּן מִיִּשְׂרָאֵל תִּלְשְׁפוּ וְגַי אָדָם - מה אומנותו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאילם". כך שומר הוא על פיו ולשונו ומונע צרות מנפשו.

"מְנוֹת וְחַיִּים בְּיַד לְשׁוֹן" (משלי יח, כא). משום כך הקב"ה הציב שתי חומות - שיניים ושפתיים - כדי שהלשון לא תוכל להתגלגל ולצאת החוצה בקלות. הלשון היא המבררת את דעתו של האדם: הוא יכול להשתמש אתה כדי לגדול ולהתעלות, אולם הוא גם יכול להפוך אותה לעפר ואפר.

זהו מה שמספרים חז"ל (ויקרא רבה לג,) שרבי שמעון בן גמליאל ביקש מטבי עבדו שיביא לו מן השוק את החלק המשובח ביותר שיש בבהמה, וטבי הביא לו לשון. לאחר מכן ביקש ממנו שיביא לו את החלק הגרוע ביותר, ושוב הביא לו לשון. רבי שמעון בן גמליאל התפלא על הסתירה שעלתה ממעשיו של טבי, וטבי הסביר שאין כל סתירה, כי "מינה טבתא ומינה בישתא. כד הוה טב - לית טבא מיניה, וכד ביש - לית ביש מיניה". יש בה טוב ויש בה רע. כי שהיא טובה - אין טובה ממנה, וכשהיא רעה - אין רעה ממנה. כשאדם משתמש בלשון לתפילה, לעסק התורה, לעשות חסדים בדיבור, כגון לעודד את הזולת, להוציא אותו ממצב רוח קשה - אין טוב ממנה. אולם, לאידך גיסא, אם משתמש איתה לדיבורים אסורים - אין גרוע ממנה.

שניים התווכחו ביניהם איזו חכמה גדולה יותר: החכמה בדיבור או החכמה בשתיקה? הויכוח נמשך זמן

להשתמש בדיבור כדי להוכיח את צדקת שיטתו. אולם אתה, שאוחז שהשתיקה היא היקרה ביותר - אינך רשאי להשתמש בדיבור כדי להוכיח את צדקת שיטתך. אדרבה! הַסְפֵּר באמצעות שתיקה מדוע לדעתך השתיקה יקרה יותר."

המלך וכל חכמיו החליטו: אכן! הפה ניצח! כל החכמות והמסרים עוברים דרכו! אולם במה דברים אמורים? כשמשתמשים בו לדברים חיוביים, אז לית טבא מינה (אין טובה ממנה).

זוהי החשיבות בהצבת שופטים ושוטרים על פתחי השערים שבגוף האדם.

רב עד שהתגלגל לאוזניו של המלך. אמר להם המלך: "נעמיד את שניכם לווידוי פומבי בפני חכמי המלכות, והם יחליטו מי משניכם צודק".

נעמד הראשון - הסובר שהחכמה היא בדיבור - ואמר: "כל החיים מתנהלים בעזרת הדיבור. באמצעות אנשים מתקשרים זה עם זה, באמצעות מתנהל כל המסחר, באמצעות נעשות עסקאות בין מדינות. אין יקר יותר ממנו".

נעמד השני, ורצה להוכיח שהשתיקה היא החכמה הגדולה יותר, אך מיד כשפתח את פיו להסביר את דעתו - השתיקו הראשון ואמר: "אני, שאוחז שהדיבור הוא היקר ביותר - רשאי

ממה האדם מפחד

שבידו, לפיכך תלתה לו התורה את כל אלו שיחזור בגללן" (סוטה מד ע"א).

ותמוה, אם האדם הוא ירא חטא, מי כמוהו ראוי להימנות על היוצאים למלחמה, שהרי ה' היא בעזרו, ומדוע "ילך ויושב לביתו"?

פירש ה"אור החיים" הקדוש: הנביא (ישעיה לג, יד) אומר: "פָּחַדוּ בְּצִיּוֹן חַטָּאִים", כלומר, אם יש באדם פחד, הרי זה בגלל העבירות שבידו. החטאים והעבירות יוצרים מורא ופחד בליבו.

וזהו שאמר: "הירא - מעבירות שבידו", אם הוא "ירא" - אם יש לו בליבו פחד בעת מלחמה ואינו יודע את פשרו וסיבתו של הפחד שתקף אותו, שיידע כי זה "מעבירות שבידו". ואף אם הוא עצמו אינו יודע על קיומן בו, עצם המורא הבלתי מוסבר שיש בליבו מעיד על הימצאותן.

אומרים חז"ל (מגילה ג ע"א): "האי מאן דמיבעית - אף על גב דאיהו לא חזי

מי האיך הירא ורף הלבב ילך וישב לביתו (דברים כ, ח).

כותב ה"אור החיים" הקדוש:

דבותינו ז"ל אמרו (סוטה מ"ד). זה הירא מעבירות שבידו, פירוש על דרך אומרו (ישע"י ל"ג) פחדו בציון חטאים, שכל מי שיש בידו עבירות ליבו ירא וחרד מעצמו, ואפילו אינו יודע שיש בידו עבירות הפחד הנכנס בלבבו במלחמה תודיעהו כי יש בידו עבירות, ורבותינו ז"ל (או"ח סי' נ"ד בשם הירושלמי) שיערו העוון שיכנס בליבו הפחד מיוצרו שאפילו אין בידו אלא שדיבר בין ישתבח ליוצר, והטעם כי הנכנס למלחמה צריך לעשות לו נס להינצל מחרב אויב, וכל שבידו מבחינת הרע אינו ראוי לנס ומזלו יפחידו.

מיהו "הירא ורף הלבב"?

רבי עקיבא אומר: "כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה". אולם רבי יוסי הגלילי מפרש: "זהו המתירא מן העבירות

לימינו כנגד אויביו. ואומרים חז"ל, שאין הכוונה רק לעוונות וחטאים כבדי משקל, אלא אפילו עבירות הנחשבות קלות, כגון ששח בין תפילין של יד לתפילין של ראש, או ששח בין ישתבח ליוצר. ואם יש חטאים בידו והוא אינו יודע על קיומן, מה עושה מזלזל? מכניס בו פחד, כדי שיבין מכך שיש בידו עבירות, ואז "ילך וישוב לביתו", כי אם יישאר במלחמה לא יזכה לסייעתא דשמיא להינצל מחרב אויביו.

מזליה חזי". אם האדם נתקף פחד פתאום, גם אם הוא אינו יודע את פשרו וסיבתו, ודאי יש לכך סיבה, כי אם לא היתה סיבה - הפחד לא היה קיים. אלא מה? הוא עצמו אינו רואה בעיניו את הסיבה לפחד, אבל מזלזל רואה ויודע שיש לו סיבה לפחד, על כן הוא מביא עליו את הפחד, כדי להזהירו מפני הסכנה האורבת לו.

ולענייננו: כאשר אדם יוצא למלחמה, עליו להיות צדיק ונקי מחטא, כדי שתהיה לו זכות שהקב"ה יעמוד

פרשה למעשה

מעלתו של הדן לזכות

אחרי תפילת שחרית בבית הכנסת ושואלת בשלומו. כאשר כתוב בגמרא שבת קול היתה יוצאת, משמע שהציבור שמע אותה.

הגמרא (תענית כא ע"ב) מספרת אודות אחד מן הנכדים של התנא הקדוש חוני המעגל, שנקרא אבא אומנא. בכל יום ויום היו שומעים בת קול יוצאת

לפעמים היו באות נשים להקיז דם לרפואה. בזמנם היתה זו רפואה. היה לאבא אומנא בגד מיוחד שבו הייתה מתכסה כל אישה שבאה להקיז דם. היה בו רק חור קטן במקום הקזת דם, וכך לא היה רואה את גופה כלל.

שלח אליו אב"י שניים מתלמידיו כדי לבדוק אחריו. כיבדם אבא אומנא כבוד גדול, נתן להם תרומה חשובה והשכיבם בלילה לישון. בבוקר ראה שכל הכרים והכסתות שנתן להם נעלמו. אין שום שמיכות!

עבר בשוק - והנה שני תלמידי החכמים הללו עומדים ומוכרים את השמיכות הללו. ניגש ושאל אותם: כמה אתם רוצים עבור השמיכות הללו? אמרו לו: איננו יודעים. כמה תיתן לנו עבורן? ענה להם: כך וכך.

למה אתה נותן סכום כזה? - שאלו. אמר: משום שבכך וכך קניתי אותן, ואני יודע שהן השמיכות שלי.

התפלאו: אם אתה מזהה את השמיכות שלך, מדוע אינך מעיר לנו כלום?

אב"י, לעומתו, שהיה אמורא קדוש עליון, קודש הקודשים, היה מקבל בת קול כזאת מן השמים רק פעם בשבוע, בערב שבת.

חלשה דעתו של אב"י. אב"י היה גדול שבגדולים, דבריו מובאים בגמרא כמעט בכל דף, ולא בכדי נקראת הגמרא על שמו - "הוויות דאב"י ורבא". אפשר לקרוא לו 'מרא דתלמודא' - ראש התלמוד. איך הוא, גדול הדור, לא זכה למה שזכה אבא אומנא, שבתפקידו היה רופא?

אמרו לו משמים: לא יכולת לעשות כמעשיו. לך תנסה אותו, ותראה.

מה היו מעשיו של אבא אומנא?

הגמרא מספרת שכאשר היו באים אנשים להקיז דם, היה אומר שהתשלום לא אצלו. יש קופה בחוץ, כל אחד ישים בתוכה כפי יכולתו. הוא אפילו לא ידע כמה. ואם היה בא לפניו תלמיד חכם, היה נותן לו בעצמו כסף, כדי שיוכל לקנות לו מעט עוף ולהתחזק אחרי הקזת הדם. מלבד זאת, היה זהיר מאוד בקדושה.

בפסוק שלפנינו מלמדת אותנו התורה הקדושה יסוד גדול בעניין זה - בעוד שאת עצמך עליך לשפוט ואפילו לקנוס, אם עשית דבר שאינו הגון, ככתוב "שופטים ושוטרים תתן לך", כאשר תראה את חברך עושה דבר שאינו טוב, עליך לדון אותו לכף זכות ולצדק - "ושפטו את העם משפט צדק!"

אדם חייב לדון ולשפוט את עצמו. אם יאמר תמיד: 'לא נורא שחטאתי... הייתי אנוס ופטור... לא עשיתי כלום...' ימצא את עצמו מהר מאוד ערום מן המצוות. הוא חייב לומר לעצמו: 'לא הייתי בסדר... לא הייתי צריך להקל בדבר זה...'

אבל את חברו ישפוט לכף זכות ובצדק!

"שופטים ושוטרים תתן לך" - את המשפט שאתה עושה תתן לך - לעצמך, ולכן נאמר בלשון יחיד - "לך". אך את האחרים יש לדון לזכות, "ושפטו את העם משפט צדק".

דרגתו של צדיק וחכם מחוכם היא,

אמר להם: בטוח אני שלקחתם את השמיכות הללו לצורך פדיון שבויים והתביישתם להגיד לי על כך.

אמרו לו: אכן לקחנו אותם משום שהזדמנה לנו אפשרות לפדות אדם שנשבה ואמרנו ניקח ונשלם לך עליהן, אבל כעת קח את השמיכות שלך.

אך הוא סירב: כבר הקדשתי אותם לשמיים. ברגע שלקחתם אותם וחשבתי שעשיתם זאת עבור פדיון שבויים, כבר איני רוצה להשתמש בהם.

באו וסיפרו לאביי ואמר: אכן לא יכולתי לעשות כפי שהוא עושה, ומבין אני מדוע זכה. אדם שמלמד זכות על הזולת עד כדי כך, מגיע לו שבכל יום תצא בת קול משמים ותמסור לו דרישת שלום!

אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים את עצמו רשע. אדם תמיד משוכנע שהוא צדיק, אבל מרשיע את האחרים ודן אותם לחובה.

ומאימת הרבה יותר על נשמת האדם.

הגמרא (שם) מוסיפה ואומרת: "לעתיד לבוא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין, והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים: היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה!".

אמר על כך ה"מאור ושמש", שהיה אחד מן הצדיקים הגדולים:

מדוע בוכים הצדיקים והרשעים? - הצדיקים אומרים: על הר כזה הצלחנו להעפיל? הר כזה הצלחנו להפיל מליבנו? ומרוב התרגשות הם בוכים. איך הצלחנו, ריבוננו של עולם, איך הצלחנו?

ואילו הרשעים נדמה להם יצר הרע כחוט השערה, ואז הם מתחילים

שאת עצמו הוא שופט לרע: אינני צודק, ירדתי, אשמת... ואילו כשהוא רואה אחרים נוהגים כמוהו בדיוק, הוא מצליח לשפוט אותם משפט צדק לטוב ולדון אותם לזכות. זו נקראת דרגה!

הצדיק אומר על כל עבירה קטנה שעבר "אוי ואבוי, מה עשיתי, איך חטאתי!...", גם כאשר מדובר במעשה דק מן הדק.

חז"ל (סוכה נב ע"א) אמרו: "כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו". ראיתי משל יפה מאוד המבאר את הדברים:

עבירה של אדם רגיל דומה לקרש גדול. קרש יכול לדחוף אדם, אך אין בכוחו לחדור לגוף האדם. הוא גדול ועבה והאיום שלו הוא איום חיצוני. כך עבירה של אדם רגיל היא עבה ואינה יכולה להזיק יותר מדי.

לעומת זאת חטא של צדיק הוא דק מן הדק. הוא דומה לחץ, למסמר, ואם הוא גדול יותר - למחט. עבירה דקה כזו יכולה לחדור פנימה לתוך הלב,

בניסיון, השארתם עליכם את עומס החוטים הללו.

בזמן קבלת התורה נאמר לעם ישראל "רַב לָכֶם נְשִׁבֶת פָּהָר הַזֶּה: פָּנּוּ וְסִעּוּ לָכֶם..." (דברים א, ו-ז), ואפשר לבארו לענייננו - רב לכם תמיד לחשוב שהניסיון הוא הר, דעו לכם שזה לא הר, אלו רק חוטים. בסך הכל חוט השערה. לכן פנו וסעו לכם - קחו את חוט השערה הזה ותקרעו אותו על ידי מעט מרץ ורצון, שהרי אינו אלא חוט השערה...

איך יכול אדם להגיע לכך? על ידי התבוננות בעצמו - בכל דבר ודבר הוא חוקר את עצמו: מה עשיתי? למה עשיתי את זה? אך מי שחי ללא חשבון לא יגיע לכלום. זהו "שופטים ושוטרים תתן לך" - שפוט את עצמך וחשב את מעשיך וכך תגיע לתיקון מעשיך.

האדם הוא הדיין של עצמו - לא רק בעניינים שבינו לבין עצמו; עליו לבחון ולהכריע כיצד לנהוג בכל מיני שאלות

לבכות ומכים את עצמם: מה עשינו? האם חוט שערה כזה לא יכולנו לקרוע? למה חשבנו שזה דבר כל כך גדול?!

כשבא ניסיון לידי צדיקים הם מחשיבים אותו כחוט השערה: מה? דבר כזה ינצח אותי? מה פתאום? אני קורע אותו לגזרים... ואילו כשבא לידי רשעים הם רואים אותו כהר גבוה, שתמיד אין ברירה אלא להיכנע לו. הבן לא מרגיש טוב, איך אפשר ללכת לשיעור תורה? ודאי שפטורים מללמוד... בכל מקרה שקורה להם הם נבהלים: מה יהיה? איך אני אסתדר? אין ברירה צריך להתפשר... לא יכול... קשה לי...

רק לעתיד לבוא מראה הקב"ה לצדיקים: אתם חשבתם שזה רק חוט השערה, אבל עקרתם הר גדול, ואילו לרשעים הוא מראה שזה רק חוט השערה. אם הייתם קורעים אותו הייתם מגיעים כעת אל המנוחה ואל הנחלה, אבל מאחר שחשבתם שזה קשה ואין אפשרות ולא ניתן לעמוד

בו ממתק טעים"...

עולמו של האב חרב עליו. הוא רץ לבעל המכולת ושאלו: "היכן מטבע הנפוליאון שקיבלת מבני?"

השיב החנווני: "איזה נפוליאון? לא קיבלתי שום נפוליאון. הוא נתן לי מטבע של פרוטה, שתמורתה קיבל את הממתק שרצה"...

הטיח בו האב: "אתה לקחת מהבן שלי נפוליאון! תחזיר לי אותו!"

אך החנווני בשלו: "לא קיבלתי ממנו מטבע נפוליאון, קיבלתי מטבע של פרוטה".

האב תבע את החנווני לדין תורה. האב טען: "קיבלת מבני מטבע נפוליאון", והחנווני טען: "לא קיבלתי ממנו מטבע נפוליאון אלא מטבע של פרוטה".

המוציא מחברו - עליו הראיה. מניין יוכיח האב שהחנווני משקר? הרי גם אי אפשר לסמוך על הבן הקטן. מלבד היותו נוגע בדבר, הוא חסר דעת, אינו יודע להבדיל בין מטבע למטבע.

אמר הדיין לחנווני: "אם רצונך

ועניינים שבינו לבין משפחתו וילדיו, בינו לבין קרוביו, ידידיו, שכניו. לעיתים מדובר בעניינים שבדיני ממונות, לעתים בעניינים הרי גורל, דיני נפשות ממש. ולפעמים, גם לדיני ממונות יש השלכות חמורות של דיני נפשות. אדם בהבל פיו יכול לפגוע בשמו הטוב של הזולת ולהרוס את חייו.

בדורות הקודמים שררו עוני ודלות נוראים. אנשים היו רעבים ללחם, פשוטו כמשמעו.

מסופר על ילד קטן שמצא בביתו מטבע נפוליאון מזהב. אוצר של ממש. מטבע כזו כלכלה משפחה שלמה למשך תקופה. אך הילד הוא בסך הכל ילד, הוא לא הבין את ערכו של האוצר יקר הערך שנפל לידינו. הוא השתעשע עם המטבע הנוצץ ומיהר לחנות המכולת הקרובה לקנות לעצמו ממתק...

כשנדע לאביו כי הילד נטל את המטבע, הוא הזדעק: "היכן המטבע?" אמר לו הבן: "הלכתי למכולת וקניתי

ושבים מפנים אליהם את גבם.

חלף זמן, המקרה נשתכח. והנה יום אחד דפק בביתו של המוהל אדם אלמוני והושיט לו מעטפה סגורה. הוא פתח את המעטפה וכמעט התעלף. בתוכה היה - לא פחות ולא יותר - מטבע נפוליאון נוצץ...

מה זה אמור להיות?

סיפר האלמוני: "יהודי אחד שידע שאני נוסע לעיר הזאת נתן לי את המעטפה הזאת וביקש למסור אותה למוהל של העיר".

בתוך המעטפה היה מונח מכתב. המוהל החל לקרוא את המכתב בידיים רועדות, וכך נכתב בו:

"לפני כמה שנים עמדתי למשפט על חוב ממוני, ונאלצתי לברוח מן העיר. יום אחד פגשתי בדרכי ילד קטן שמשתעשע עם מטבע נפוליאון. פתחתי איתו בשיחה לבבית, שאלתי אותו מה הוא עושה עם המטבע הזה, והשיב לי שהוא בדרך למכולת לקנות לעצמו ממתק. הבנתי שהוא טיפש וחסר דעת שאינו מבדיל בין מטבע

להיפטר - עליך להישבע שקיבלת מהבן מטבע של פרוטה ולא מטבע של נפוליאון".

הסכים החנווני להישבע ולפטור את עצמו, אך אז קם האב ממקומו ואמר: "אני מוותר לו. אינני מוכן שיהודי יישבע לשקר"...

כך הסתיים הדין-תורה בין האב לחנווני. האב היה מוהל נכבד בעירו וכל בני העיר רחשו לו כבוד ואמון. עד מהרה פשטה השמועה בכל העיר. כולם דיברו אודות מעשה הגניבה של החנווני, ובד בבד שיבחו את המוהל על אצילותו הרבה, כאשר ויתר לחנווני כדי שלא יאלץ להישבע לשקר.

אנשים ירדו לחייו של החנווני, קראו אחריו קריאות גנאי: "שקרן! גנב!". הם הדירו את רגליהם מחנות המכולת שלו. מה הפלא? איש אינו רוצה להתעסק עם גנבים... בתוך זמן קצר הוא סגר את חנותו והסתגר בביתו מבושה. כאשר בני משפחתו היו הולכים ברחובות העיר, היו העוברים

הוא לא מצא לעצמו נחמה: "איך אבקש ממנו מחילה? איך אתקן את מה שעוללתי לו?"

אומר ה"חפץ חיים" זצ"ל: הבה נעשה חשבוננו של עולם. שלושת האנשים הללו - החנווני, המוהל והאישי שגנב את המטבע - יבואו לבית דין של מעלה, וכל אחד מהם יעמוד לדינו. ייתכן מאוד ששלושתם ייצאו זכאים בדין.

הכיצד?

החנווני - אין בו דופי, כמובן. הוא לא פעל כל רע. הוא אף היה מוכן להישבע כדי להוכיח את צדקתו, אך המוהל מנע זאת ממנו. לאחר מכן הוא הסתגר בביתו בבושת פנים וחייב נהרסו, ולמרות זאת ספג את עלבונו ולא פגע לרעה באיש.

המוהל חשד בחנווני - בצדק. איך לא? בנו הקטן סיפר לו שהלך עם מטבע הנפוליון לקנות ממתק במכולת. באצילותו הסכים לוותר לחנווני על תביעתו, כדי למנוע ממנו את הצורך להישבע, כי מבחינתו זו היתה שבועת

למטבע. אמרתי לעצמי: מן השמים זימנו לי פתח הצלה. אקח ממנו את המטבע וכך אציל את עצמי מן המשפט, ובבוא היום כשאצבור ממון אשיב את המטבע לבעליו. וכך, תוך כדי שיחה עם הילד, החלפתי לו את המטבע שברשותו במטבע של פרוטה. הוא לא שם לב, והמשיך בדרכו לחנות המכולת לקנות לעצמו ממתק".

"אכן" - המשיך הכותב האלמוני - "בזכות מטבע הזהב ניצלתי מן הנושים שלי. עזבתי את העיר ופתחתי במסחר, וברוך ה' ראיתי ברכה בעמלי. צברתי הון רב, וכעת אני מקיים את הבטחתי להשיב את המטבע לבעליו".

"אני מתנצל על המעשה" - סיים הכותב את מכתבו - "ומודה לה' שאני זוכה לקיים מצות 'והשיב את הגזילה אשר גזל'".

המוהל הניח את המכתב מידו וחלשה דעתו: "בגללי יצא שם רע על החנווני כאילו הוא גנב ורמאי. בגללי קופחה פרנסתו ובני ביתו רעבים ללחם".

של מעלה? כל אותם אנשים שדיברו לשון הרע על החנווני, ביזו והשפילו אותו, קראו לעברו קריאת גנאי והפנו את גבם לבני משפחתו כאילו הם עדת מצורעים.

"שופטים ושוטרים תיתן לך" - תהיה אתה השופט של עצמך. אילו אותם אנשים היו עושים כן, אילו היו מעמידים את עצמם כשופטים לעצמם - אז היו זוכים להינצל מן הדין. הם היו מעמידים על כף המאזניים זה לעומת זה: מצד אחד, החשד שיצא על החנווני, ומצד שני, הרי הוא לא יצא חייב בדינו. אם כן, אין להם רשות לבזות יהודי ואין להם היתר לדבר עליו לשון הרע. ואם אין רשות ואין היתר - אין לבזות ואין לדבר סרה באף אדם.

שקר. לאחר הדין תורה היה יכול להשמיץ את החנווני בקרב בני העיר, אך לא עשה זאת. הוא ירד מהעניין והמשיך את חייו.

והגב עצמו? הוא טוען להגנתו כי היה אנוס. הוא עמד להישפט בידי המלכות, והיה עלול להיות מושלך לכלא לשנים רבות. כשראה את הילד הקטן משחק במטבע נפוליאון, חשב לתומו שמן השמים שלחו לו פתח ההצלה. הוא אמר לעצמו: אם ילד קטן קונה במטבע נפוליאון ממתק במכולת - כנראה הוא לא רעב ללחם... הוא קיבל על עצמו שברגע שיוכל להשיב את הגזילה - יעשה זאת. וכך אכן עשה.

מי בכל זאת ימצא חייב בדין בבית דין

חכמתם של דייני ישראל

היו עשויים עץ, השריפה היתה יכולה להתפשט בכל האזור, ובכך הוא סיכן את שלומם של כל תושבי העיר.

השופטים חקרו את העדים, ביררו את פרטי המקרה ונסיבותיו, ולאחר מכן דנו ביניהם אודות המקרה ומידת חומרותו, בניסיון להגיע להכרעה במשפט. כל אותה עת ישב רבי יוסף שור בראש הרכב השופטים ומילא פיו מים. הוא האזין ברוב קשב לעדויות העדים ולהתדיינות השופטים, אך לא התערב כלל. סברו השופטים כי הסיבה לכך היא משום שהנאשם הוא יהודי שעשה מעשה נפשע, על כן השופט היהודי נמנע מלדון בדינו.

לאחר שמיצו השופטים את הדיונים, החליטו להטיל על הנאשם מאסר של חמש שנים בעוון סיכון שלום הציבור. הגישו השופטים את פסק הדין לרב היושב בראשם כדי שיצרף את חתימתו וייתן תוקף לפסק הדין, אולם להפתעתם הרב סירב לחתום.

תמהו: "מדוע תסרב לחתום?"

"החשוד חף מפשע! הוא לא עשה את

שְׂפָטִים וְשִׁטְרִים תִּתֶן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ
(דברים טו, יח).

רבי יוסף שור זצ"ל מאוסטריה היה תלמיד חכם מופלג בעל מוח מבריק. גאונותו וחכמתו התפרסמו אף בקרב הגויים. מפעם לפעם היו בעלי דין גויים באים לפניו ומבקשים ממנו שישפוט ביניהם, כי סמכו על חכמתו ויושרו.

שמעו של החכם היהודי הגיע עד למסדרונות השלטון האוסטרי. יום אחד באו אליו נציגי השלטון וביקשו להתמנות לראש השופטים במדינה. הוא נענה לבקשה, וחשב בליבו: אולי אוכל להועיל בכך ליהודים ולדרוש טוב לעמי.

אחת לשבוע היה החכם היהודי יושב בראש הרכב השופטים ודן במשפט שבא לפניהם. באחד המקרים הואשם יהודי באשמה של הצתת בית. היהודי הובא לאולם בית המשפט כבול באזיקים, גופו הצנום רועד מפחד. מולו התייצבו חמישה גויים גברתנים שהעידו כי עמדו לידו וראוהו מצית בית במרכז העיר. כל בתי התושבים

גברתנים בעלי גוף יראו אדם צנום מצית בית והם יעמדו מנגד? הייתכן שהם לא יתנפלו עליו ויכוהו כדי למנוע ממנו לבצע את זממו?"...

השופטים הביטו זה בזה במבוכה. אכן צודק הרב בדבריו, איך ייתכן שכך יהיה? קראו לחמשת העדים, הטיחו בפניהם את טענתו של השופט היהודי, והעדים נבוכו. הם ניסו לתרץ את עצמם, אך הסברם היה מגומגם. עד מהרה גילו השופטים סתירות בעדויותיהם, עד שנאלצו להודות שיזמו להעליל על היהודי המסכן עלילת שווא

כך גילה הרב את חפותו של היהודי והצילו ממאסר ממושך.

מסופר על רבי שלמה קלוגר זצ"ל, שבחכמתו הציל עשוק מיד עושקו, וכך היה המעשה:

יהודי הלך ברחוב ומצא מטבע נפוליאון זהב. התכופף להרים את המטבע, החזיק אותה בידו ומשמש בה בעיניים נוצצות. לא בכל יום הוא זוכה להחזיק בידו מטבע זהב... ממש נס משמים!

המעשה, זו עלילה שפלה!" אמר הרב. "זאת מניין לך?" תמהו. "הרי באו לפנינו לא פחות מחמישה עדים שהעידו כי ראו בעיניהם את האדם הזה בשעת מעשה, וכי מה תאמר על כך? וכי עדי שקר הם?"

אמר הרב: "אכן, עדי שקר הם! הם העלילו על הנאשם עלילת שווא, ועל כך הם צריכים להיענש בכל חומרת הדין. לפי החוק עלינו להטיל עליהם שנתיים מאסר."

הביטו בו השופטים בתימהון והטיחו בו: "אי אפשר להאשים אדם בעדות שקר בלי להוכיח זאת! הרי חקרנו את העדים חקירת שתי וערב ולא מצאנו בעדותם שום דופי. אתה היית נוכח במשך כל הדיונים ושמעת את החקירות, אך בחרת שלא להביע את דעתך. לאחר שהגענו לחקר האמת, אתה מתעורר לפתע ודוחה את הכרעתנו. אי אפשר לעשות זאת בלי לתת הסבר מניח את הדעת."

"ההסבר פשוט מאוד", אמר הרב. "חמשת העדים סיפרו שהם עמדו לידו וראוהו מצית בית. אמרו לי, האם אתם מעלים בדעתכם שחמישה

לכך בדיוק חתר הרב... הוא קרא למוצא ולחש לו באוזנו: "כעת אומר לך דבר מה, אבקש ממך לשתוק ולא להכחיש את דברי"...

ואז אמר הרב בקול רועם: "הרי במטבע יש נקב קטן על ראשו של נפוליאון שדיוקנו חקוק בה. אם יבוא השני ויטען שהוא מכיר את המטבע וייתן בה את הסימן - עלי לפסוק כי המטבע שייכת לו והיא תוחזר לו".

המוצא שמע את הדברים ואמר: "לו יהי כן".

עתה קרא השמש לשני, זה יוצא וזה נכנס.

שאל הרב את השני: "האומנם המטבע שלך?"

"כן, כבוד הרב", השיב. "זו מטבע שלי שנפלה מכיסי".

"אמור לי", אמר הרב, "אם היא שלך, ודאי אתה מכיר את צורתה"...

"בוודאי", השיב האיש בנחרצות.

- כלום יש לך סימן?

- בוודאי, יש בה נקב קטן, בדיוק על ראשו של נפוליאון...

הוציא הרב את המטבע מכיסו, הביט

עבר שם עובר אורח, ראה אותו מחזיק מטבע נוצצת בידו וחמד אותה לעצמו. מה עשה? נקב את כיסו, התקרב אל האיש ואמר לו: "סליחה, אולי מצאת מטבע נפוליאון זהב? היתה לי מטבע זהב בכיס, אך בגלל החור בכיס נפלה המטבע ואבדה לי".

המוצא הבין שיש כאן מעשה נוכלות וסירב לתת לו את המטבע.

קרא לו האיש לדין תורה אצל רבי שלמה קלוגר. שמע הרב את טענות שני הצדדים. זה טוען: "המטבע שמצאת - נפל מכיסי", וזה משיב לו: "ראית את המטבע בידי וחמדת אותו, ובדית מליבך כאילו נפל מכיסך".

אמר הרב למוצא: "תן לי את המטבע לידי, עליי לראות אותה מקרוב".

נטל הרב את המטבע ובדק אותה מכל צדדיה. כעת פנה אל שני בעלי הדין ואמר: "עלי לחקור כל אחד מכם לבדו; ראשון אחקור את המוצא".

המוצא נשאר וחברו יצא מן החדר. הדלת נותרה פתוחה והרמאי נעמד במסדרון מאחורי הפתח, היטה את אוזנו לשמוע את הדברים שיישמעו

בחדר...

בה מכל צדדיה ואמר: "מצטער, אינני רואה בה שום נקב... אם כן, אתה עצמך מודה בדברך שהמטבע אינה שלך"...

השוחד של היצר הרע

כך צריך לנהל מלחמה נגד השוחד שיצר הרע מנסה להעניק לנו. לא לתת לו לשקר אותנו, לא לקבל ממנו שוחד!

וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֶה עֵינֶי חֲקָמִים וְיִסְלַף דְבָרֵי צְדִיקִים (דברים טו, יט).
לא רק שופטים ודיינים יכולים להיות משוחדים. כל אחד מאיתנו משוחד! היצר הרע משחד אותנו!

הבעיה הגדולה היא, שיצר הרע מציע שוחד מזומן. לא צריך להמתין כדי לקבל אותו: 'תעזוב את סדר שלישי, תעבוד בתור מלצר, ויש לך כל לילה מאתיים חמישים שקל לעשות חיים'...

"תשמור על הבריאות שלך", פונה היצר הרע אל האדם. "הלכת לישון מאוחר - איך תקום מוקדם? ונשמרתם מאוד לנפשותיכם' הזהירה תורה!"...

לא כן היצר הטוב. התשלום שלו אינו במזומן. צריך להמתין זמן רב עד שהופכים להיות תלמיד חכם, ולא זו בלבד אלא שאת השכר האמיתי מקבלים רק בעולם הבא. "ושם ינוחו יגיעי כוח" - שם מתענגת נפשם של היגעים בתורה ובמצוות. בעולם הזה, אין ליצר הטוב מטבע לשלם על המצוות שאדם עושה, וכמו שאמרו

- ומה עם קריאת שמע ותפילת שחרית?
- לא חסרים מניינים בעשר ובאחת עשרה...

ומה צריכה להיות התגובה?

יש לאזור עוז ותעצומות, לקום, לומר "מודה אני", ולומר ליצר הרע: "לך אתה לישון ואל תהרוס לי את החיים הרוחניים!"...

”ישתבח שמו הגדול. הכל טוב, ברוך ה'!”

דוד המלך ע”ה אומר בתהלים (כג, ד):
 ”שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעֲנֶתְךָ הִמָּה יְנַחֲמֵנִי.”
 ”שבטך” הוא אותו שבט המדובר
 בפסוק (שמות כא, כ): ”וְכִי יִפֹּה אִישׁ אֶת
 עֵבְדוֹ אוֹ אֶת אִמּוֹתָיו בְּשִׁבְטוֹ”. והדבר
 טעון ביאור, איך יתכן שהמכות
 והייסורים שה’ מביא על האדם
 גורמים לו להרגשה טובה של נחמה?
 הדבר מתבאר במשל:

בנו של סוחר פנה לאביו וביקש ממנו
 להתלוות אליו לאחד ממסעותיו.
 לשם ענייני המסחר היה הסוחר צריך
 לעבור מעיר אחת לשנייה בינות ליער
 ארוך ועבות, שמי שלא היה בקי
 בשביליו עלול היה להיאבד בקלות,
 ולא למצוא את הדרך לצאת ממנו.

הסוחר - שהכיר את בנו השובב -
 התנה את הסכמתו להצטרפותו אליו,
 בתנאי כפול ומכופל שבמשך כל
 ההליכה ביער לא יזוז ממנו אלא
 יישאר צמוד אליו. הבן הסכים וקיבל
 על עצמו את התנאי.

במהלך הליכתם ביער, הבחין הבן
 באבן יפה שעליה חילזון גדול. הוא

חז”ל (קידושין לט ע”ב): ”שכר מצוה בהאי
 עלמא ליכא”, ואמרו עוד (עירובין כב
 ע”א): ”היום לעשותם - ומחר לקבל
 שכרם”. משום כך אנשים מתפתים
 יותר לשמוע לעצותיו של יצר הרע
 מאשר לעצותיו של יצר הטוב.

המעניין הוא, שהיצר הרע מצליח
 לפתות את האדם לחטוף את ההנאות
 המדומות שהוא מספק לו, למרות
 שבהרבה מקרים אדם מרגיש - מיד
 לאחר שמילא את תאוותו - נקיפות
 מצפון ורגשי חרטה על כך שמרד
 באלוקיו ולא הצליח להתגבר על יצרו.
 הכתוב אומר (ירמיהו ב, יט): ”תִּיַסְרְךָ
 רָעַתְךָ” כלומר, החטא בעצמו מייסר
 את האדם וממשיך לרדוף אותו. וכן
 הוא אומר (משלי יג, כא): ”חֲטָאִים תְּרַדְּךָ
 רָעָה”.

עוצרים בן אדם ברחוב ושואלים
 אותו: ”איך אתה מרגיש?” התשובה
 הנפוצה תהיה: ”סוחרים...”.

מה סוחרים? אתה הרי נהנה מכל
 מנועמי העולם הזה!

אבל זו המציאות: ”תיסרך רעתך”!
 לעומת זאת, אם נשאל את אותה
 שאלה בן אדם צדיק, תלמיד חכם
 וירא שמים, נקבל את התשובה:

הטורפות.

זהו שאמר דוד המלך: גם כשאני סופג סטירה כואבת, אני מתבונן מי נתן לי אותה, ורואה שהיא הגיעה מידו של אבינו אב הרחמן, אשר הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו - ושוב אינני דואג! אדרבה, אני שמח, כי יודע אני שהוא עושה הכל לטובתי.

אדם עובר תקופות קשות בהן "יִסֹר יִסְרֵנִי ה'־ה", אך גם בהן הוא מודה לה' על כך ש"לַמּוֹת לֹא נִתַּנְנִי".

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל היה פיקח מאוד וכבר בהיותו ילד צעיר שלט בש"ס ובראשונים. בהגיעו לגיל בר מצוה שאלו את אביו, רבי נטע, איך זכה לילד כזה, השוקד כל כך על תלמודו, בה בשעה שבדרך כלל ילדים בני גילו אוהבים לשחק ולא ללמוד? אמר להם: "לכו ושאלו את הנער בעצמו".

כששאלוהו, השיב: "כל שנות ילדותי, כשהיצר הרע היה בא אלי ומנסה לשכנע אותי ללכת לשחק במקום ללמוד, הייתי משיב לו שישנה הלכה מפורשת (סנהדרין ל ע"א) שאסור לדיין לשמוע את דברי בעל דין אחד שלא

נמשך אליה וכשהתקרב הבחין שיש שם מספר גדול של חלזונות בשלל צבעים, והחל לאסוף אותם. אביו לא שם לב שבנו התעכב והמשיך בדרכו. כעבור כמה דקות, כשהבן החליט לסיים את איסוף החלזונות, הבחין שאביו אינו עומד לידו. הוא החל לקרוא בקולי קולות "אבא! אבא!" - אך אין קול ואין עונה. ניסה לפלס דרך בינות העצים, תוך שהוא ממשיך לקרוא לאביו - ואין תגובה. השעות חלפו והשמש החלה לשקוע. צמרמורת עברה בכל גופו של הילד. ליבו הלם בעוצמה. הוא ידע היטב שבלילה יוצאות החיות הטורפות ממקום מחבואן ושוכרות לטרף...

לפתע הרגיש סטירה עזה נוחתת על פניו. הוא קפץ בבהלה על מקומו: "מי נתן לי את הסטירה הזאת?!" אך משראה שהיה זה אביו - החל לקפוץ משמחה, והשניים נפלו האחד על צווארי השני בשמחה.

נשאלת השאלה: הבן חוטף סטירה מצלצלת - והוא צוחק?

התשובה: כן, זוהי סטירה משמחת, סטירה שהשיבה את הבן לחיק אביו והצילה את חייו ממלתעות החיות

במזומן שהבטיח.

ואין הדברים אמורים רק ביחס לילדים. גם המבוגרים מתפתים לקבל שוחד מיצר הרע ופה ושם מבטלים שעה של לימוד, או הזדמנות לקיים מצווה.

ציווי התורה "ולא תקח שחד" מופנה לכל אחד ואחד מאיתנו, לבל ניקח שוחד מידינו של היצר הרע. שומה על כל אדם לא להטות משפט, לא להכיר פנים, לשפוט את עצמו בצדק ובאובייקטיביות, כי בסופו של דבר על הכל יבוא במשפט.

והדרך היחידה להישאר אובייקטיבי, בלתי משוחד, היא על ידי עסק התורה! רבותינו אומרים (אבות ד, ג): "אין לך אדם שאין לו שעה" - שעה של תורה. מי שאינו מוצא זמן לקבוע עתים לתורה, לפחות שעה ביום - אינו אדם! רק על ידי לימוד התורה אדם יכול להתעלות ולהתגבר על יצרו, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל ע"ב): "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: פָּנֵי! בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין. אם אתם עוסקים בתורה - אין אתם נמסרים בידו".

בפני הבעל דין השני, שנאמר (דברים יט, י): 'וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב'. והנה אתה - היצר הרע - הגעת אלי כבר בלידה, שנאמר (בראשית ד, ז): 'לְפֶתַח חַטָּאת רִיבִי', ואילו הבעל דין השני - היצר הטוב - עתיד להגיע אלי רק בגיל שלוש עשרה, ממילא לעת עתה אסור לי לשמוע את טענותיך!..."

כך הצליח רבי יהונתן לסלק את היצר הרע ממנו ולא לקבל ממנו את הצעות השוחד שהציע.

אגב, זוהי הסיבה לכך שיצר הרע נקרא "מְלַךְ זָנוּן" (קהלת ד, ג) משום שהוא זקן יותר מהיצר הטוב, כי הוא מגיע לפניו. בטוחני שמרן הרב עובדיה זצ"ל, מנוחתו בגן עדן, קרא בילדותו את הסיפור הזה על רבי יהונתן אייבשיץ, והחליט ללכת בדרכו. גם הוא, בהיותו ילד לא נהג לצאת לשחק, כדרכם של ילדים, אלא היה יושב ולומד, וכותב חידושי תורה. מי שרואה את המחברות שכתב בגיל תשע, עומד ומשתומם, מתקשה להבין כיצד יתכן שילד כה צעיר לימים כתב אותן! אין זאת אלא משום שהילד הזה השכיל לא לקבל שוחד מידינו של יצר הרע, ולא התפתה ללכת אחרי התשלומים

המרכז העולמי לתודעה יהודית מוסדות אור החיים

ע"ש הקדוש רבנו חיים בן עטר זצוק"ל - בראשות הרה"ג ראובן אלבז שליט"א

למעלה מ-
10,555,000
שעות של לימוד תורה
בשנה!

להקדשת יום לימוד תורה
הנלמד ע"י מאות אברכים ובחורים
02-5000455

ניתן להקדיש את הלימוד לעילוי נשמה, לרפואה, לזיווג, להצלחה וכו'

רח' עזרא 1 ת.ד. 5512 ירושלים טל: 5000455 - 02 פקס: 5000502 - 02 orhachaim.org

לחסויות, להפצה, להנצחות
ולקבלת העלון

orhachaim4@gmail.com

או בטלפון: 02-5000455

058-321-3565

נא לציין "עבור חוברת האור לחיים"

החוברת הודפסה על ידי התורמים והמסייעים הי"ן

לזרע בר קיימא: אפרת בת שמחה סוליקה

לרפואת: רמי בן חוה הי"ן, רמי בן אסתר הי"ן, תקוה בת רחל ויקאם הי"ן,

ראובן בן יעריה הי"ן, גרשון חי בן רחל הי"ן, דוד וראובן בני שרית הי"ן,

אילה בת שושנה הי"ן, ישראל בן רימה הי"ן

ולעילוי נשמת: ר' דוד בן איזה ז"ל, מרים בת זהרה ז"ל,

מוזל בת מרים ז"ל, אליעזר בן רגינה ז"ל, ר' יהודה בן עישה ז"ל,

לאה בת פנינה ז"ל, מרדכי צבי בן רגינה ז"ל, ר' יגאל בן מלכה ז"ל,

יעקב בן ברטה ז"ל, יהונתן בן מרים ז"ל ת.נ.צ.ב.ה